

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่งต่อสังคมมนุษย์ แต่เนื่องจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วและขาดความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์ ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายลงอย่างมากกว่าที่ควร ผลที่ตามมาก็คือ การขาดแคลนทรัพยากรเกี่ยวกับไม้ต่าง ๆ การเสื่อมโทรมของดินบนที่สูง นอกจากนี้ อาจเกิดความแปรปรวนของลมฟ้าอากาศและปริมาณของฝน ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ในปัจจุบันการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตลอดจนทรัพยากรอื่น ๆ กำลังเป็นที่สนใจของประชาชนทุกกลุ่มทุกอาชีพ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้นมีความจำเป็นต้องร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย จึงจะบรรลุเป้าหมายได้

สิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เนื่องมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกชา และปัจจุบันชากลายเป็นพืชเกษตรชนิดหนึ่งที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกจำนวนมาก ไม่น้อย และชาเป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ดีเมื่อปลูกภายใต้ร่มเงาของไม้ป่าอื่น ๆ เกษตรกรจึงนิยมปลูกชาในป่า (Keen , 1970 : 255) ฉะนั้นการทำสวนชาในลักษณะนี้ถือได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของระบบวนเกษตรหรือเกษตร-ป่าไม้ เพราะฉะนั้นการปลูกชา จึงน่าจะเป็นการประกอบอาชีพทางการเกษตรอย่างหนึ่ง ที่จัดได้ว่าเป็นการเกษตรที่ไม่ตัด งาม โคน เผา และทำลายป่าเพื่อทำการเกษตร แต่ก็ยังไม่สามารถเป็นข้อสรุปได้เนื่องจาก เกลิมเกียรติ (2533 : 7) ได้ศึกษาปริมาณพื้นที่ใช้ในการแปรรูปผลผลิตให้เป็นเมี่ยง พบว่าไม้ที่ใช้ทำพื้นในการนั่งเมี่ยง 1 ท่อน (ไม้ 1 ท่อน ปริมาตร = 0.0077 คิวบิกเมตร) นั่งเมี่ยงได้ 2 กำ (ใบชาสด 1 กิโลกรัมทำเมี่ยงสุกได้ 3 กำ) รวมทั้ง Castillo (1990) ได้ศึกษาการใช้พื้นของชาวบ้านที่ผลิตเมี่ยงเองในบ้านกัวล้วย พบว่ามีการใช้ไม้พื้นในปริมาณที่มากเกินไป และใช้ไม้อย่างไม่ถูกต้อง

ตำบลป่าแป๋ เป็นตำบลหนึ่งที่เกษตรกรมีรายได้หลักจากการทำเมี่ยง ซึ่งเดิมพบว่าพื้นที่ป่าไม้บริเวณท้องที่ตำบลนี้มีปริมาณมาก แต่ในปัจจุบันนี้พบว่าปริมาณป่าไม้ในท้องที่ดังกล่าวนี้มีปริมาณลดลง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจัง และกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาที่หวังผลระยะยาวควรเน้นการให้การศึกษาให้คนรู้และเข้าใจปัญหา เพื่อที่จะได้ตระหนักในสิ่งที่จะเกิดขึ้นและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ งดการปฏิบัติบางอย่าง และลงมือปฏิบัติบางอย่าง อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหา ทั้งนี้จะต้องสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วย และจากการตรวจสอบเอกสารเบื้องต้นของผู้วิจัย ยังไม่พบว่า มีการศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกชา ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาทัศนคติ

ของเกษตรกรผู้ปลูกชา เพื่อที่จะนำข้อมูลมาประกอบการส่งเสริมการเกษตรบนพื้นที่สูง ในรูปแบบที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อฟื้นฟูให้ป่ากลับมีสภาพสมบูรณ์เหมือนเดิม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกชา
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ปลูกชาที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพของเกษตรกร และแนวทางแก้ไขในอันที่จะ เพิ่มความตระหนักของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนบนที่สูง

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อนำผลการวิจัย ไปเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงรูปแบบการเกษตร เพื่อให้เหมาะสมกับชุมชนบนที่สูง
2. เพื่อนำผลการวิจัย ไปปรับปรุงระบบการผลิตแก่เกษตรกรเพื่อ ให้มีผลตอบแทนมากยิ่งขึ้น โดยไม่มีผลต่อการทำลายป่าไม้
3. เพื่อนำผลการวิจัย ไปเป็นแนวทางส่งเสริมการเกษตรบนพื้นที่สูงในลักษณะที่เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ควบคู่ไปด้วย

สมมุติฐานการวิจัย

1. เกษตรกรมีทัศนคติที่เห็นด้วยว่า ชาเป็นพืชที่ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
2. เกษตรกรมีทัศนคติที่เห็นด้วยว่า การทำเหมืองไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมลง
3. เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
4. เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการปลูกไม้ผลอื่นร่วมในสวนชา
5. เฒ่าพันธุ์ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรที่ปลูกชาเพื่อทำเหมือง
6. อายุ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรที่ปลูกชาเพื่อทำเหมือง
7. ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรที่ปลูกชาเพื่อทำเหมือง
8. จำนวนพื้นที่ถือครอง มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรที่ปลูกชาเพื่อทำเหมือง

9. ประสิทธิภาพด้านอาชีพ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรที่ปลูกชาเพื่อทำเมี่ยง

10. รายได้ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกรที่ปลูกชาเพื่อทำเมี่ยง

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมข้อมูลที่ศึกษาจากเกษตรกรที่ประกอบอาชีพในการผลิตชาในรูปแบบสวนป่าชา หรือการเกษตรแบบเกษตรป่าไม้ และมีอาชีพหลักคือการทำเมี่ยงในตำบลป่าเป๋ อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการวิจัยนี้ มุ่งศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพของเกษตรกร ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ได้มาจากการตอบแบบสัมภาษณ์ของเกษตรกร และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากบุคคลอาวุโสในหมู่บ้าน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรที่ศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่ เพ่า อายุ ระดับการศึกษา จำนวนพื้นที่ถือครอง ประสิทธิภาพด้านอาชีพ และรายได้
2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะดังนี้

ลักษณะทั่วไปของประชากรที่ศึกษา

- เพ่า
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- จำนวนพื้นที่ถือครอง
- ประสิทธิภาพด้านอาชีพ
- รายได้จากการทำสวนชาต่อปี

ทัศนคติของเกษตรกร
ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

นิยามศัพท์เฉพาะในงานวิจัยนี้

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือแนวคิดของเกษตรกรผู้ปลูกชา ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และผลกระทบต่าง ๆ ที่มีต่อระบบนิเวศน์ในสวนชา จะสังเกตและวัดได้จากความคิด ความรู้สึกของเกษตรกร ซึ่งตอบสนองต่อแบบสัมภาษณ์ที่ใช้วัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในด้านการประมาณค่าทัศนคติของเกษตรกร

ผู้ปลูกชา หมายถึง เกษตรกรที่ประกอบอาชีพในการผลิตชาในรูปแบบสวนป่าชา ที่มีการเกษตรแบบเกษตรป่าไม้ และมีอาชีพหลักคือการทำเหมือง ประกอบด้วยคนไทยและกะเหรี่ยง

ชา หมายถึง เหมียง (Pickled Tea or Fermented Tea) หรือชาหมัก ที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรที่ปลูก

เกษตรป่าไม้ ในงานวิจัยนี้ หมายถึง การใช้ประโยชน์ที่ดินให้ได้ประโยชน์สูงสุดโดยการนำเอาการเลี้ยงสัตว์ การปลูกไม้โตเร็ว การปลูกชาในป่า เพื่อให้เกิดผลดีต่อระบบนิเวศน์ ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม ของเกษตรกรผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินนั้น

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การปลูกชาในป่าดิบเขา ซึ่งเกษตรกรมีการรักษาไม้ป่าอื่น ๆ ในสวนเพื่อเป็นร่มเงาแก่ต้นชา พร้อมทั้งการปลูกพืชร่วมกันระหว่างไม้ป่าอื่น ๆ กับต้นชา ทำให้ช่วยรักษาสมดุลของธาตุอาหารในดิน และลดการพังทลายของดิน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนของระบบนิเวศน์ป่า

เผ่า หมายถึง ความแตกต่างกันทางเชื้อสายของเกษตรกร ซึ่งได้มีการศึกษาระหว่างคนไทยพื้นเมือง (คนเมือง) และชาวเผ่ากะเหรี่ยง

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของเกษตรกรที่ได้รับในระบบการศึกษาของไทย

จำนวนพื้นที่ถือครอง หมายถึง พื้นที่ทั้งหมดที่เกษตรกรใช้ประโยชน์ในการทำสวนชา

ประสบการณ์ด้านอาชีพ หมายถึง ระยะเวลาการทำสวนชาเป็นจำนวนปีของ เกษตรกร

รายได้ หมายถึง รายได้ที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายจากการทำสวนชาของเกษตรกร